

АВТОБІОГРАФІЧНА ПОВІСТЬ ЮЛІАНА РЕДЬКА “ДУРНІ ДІТИ” (1926) ЯК ДОКУМЕНТ ЧАСУ

Маркіян Кульчицький

*головний бібліотекар відділу наукового редагування та видавничої справи
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Після Першої світової війни, коли розвалилася Австрійська імперія і Галичина стала належати до новоствореної Польської держави, влада скасувала всі українські кафедри у Львівському університеті, створені ще у XIX — на початку XX ст. Ректорат університету 14 серпня 1919 р. видав розпорядження, згідно з яким до університету могли вступати тільки польські громадяни, що служили у польському війську. “Так отже всі українські студенти не мали можливості вчитися у Львівському університеті, бо не тільки не служили у польській армії, але, навпаки, величезна їх більшість вела боротьбу проти польської армії в рядах української армії”¹. Згодом подібні розпорядження були поширені на всі університети у Польщі. А виїхати на студії за кордон також не кожен мав змогу, та й влада не давала на це дозволу. У Львові, як альтернатива, діяли т. зв. Українські Високі Школи — таємні університет і політехніка. Вони існували нелегально, оскільки польська влада забороняла українцям мати власні (національні) навчальні заклади.

Викладачами Українського таємного університету були відомі тогочасні вчені, світила української науки. Це, зокрема, Степан Балей, Михайло Возняк, Антін Генсьорський, Ярослав Гординський, Спиридон Кархут, Філарет Колесса, Мирон Кордуба, Іван Крип’якевич, Іларіон Свенціцький, Кирило Студинський, Василь Щурат, Іван Раковський, Мар’ян Панчишин та інші відомі вчені. Всі вони мали своє основне місце роботи (здебільшого гімназійних вчителів), а тут викладали підпільно. Лекції, відповідно, теж були конспіративними. Університет навіть не мав чіткої адреси. Заняття відбувалися там, де можна було їх непомітно провести, — то в приміщенні Українського “Академічного дому”, то в будинку НТШ чи Товариства “Просвіта” або “Рідної Школи” тощо. З цією метою використовували також квартири професорів. Природно, не було й розкладу занять — яку лекцію була можливість провести, таку й проводили.

© Кульчицький М., 2008

¹ *Мудрий В.* Український університет у Львові (1921–1925).— Нюрнберг: Час, 1948.— С. 14.

У 1924 р. студентом медичного факультету Українського тасмного університету став Юліан Редько, випускник Станиславівської гімназії.

Студенти медицини здебільшого збиралися вдома у професора М. Панчишина і в умовах суворой конспірації під виглядом лікарського обстеження проводили лекційні та практичні заняття².

Ясна річ, довго так тривати не могло. Як згадує Ю. Редько, "... в 1924/25 році переслідування Українських Високих Шкіл значно посилилось. ... Студентів затримували, ... державна влада вирішила вбити Українські Високі Школи. ... У травні 1925 року заарештовано кільканадцять найбільш активних студентів. У той же час відбувся у Львові останній Крайовий з'їзд нашого студентства, ... на якому прийнято постанову припинити діяльність Українських Високих Шкіл у Львові"³.

Ще будучи учнем восьмого класу Станиславівської гімназії, Юліан Редько зі своїми товаришами-однодумцями став ініціатором підпільної Організації вищих клас українських гімназій (ОВКУГ), яка швидко поширила свою діяльність практично на всій території Галичини. Це була, так би мовити, дочірня структура УВО (Української Військової Організації), завданням якої було готувати молодь до боротьби за Українські Високі Школи.

Навчаючись в Українському тасмному університеті, Ю. Редько належав до Професійної Організації Українського Студентства (ПРОФОРУС), постійною езекутивною якої була Українська Крайова Студентська Рада (УКСР).

Наприкінці 1924 р. у Львові відбувся з'їзд представників середніх шкіл. На ньому ухвалено видавати газету "Метеор", метою якої було об'єднання української середньошкільної молоді, пропаганда Українського університету серед випускників гімназій⁴.

Головним ініціатором створення часопису, а відтак його головним редактором став Юліан Редько, який свої матеріали підписував псевдонімом Мстислав Хмара або криптонімом М. Х. Допомогали йому студенти Роман Макух і Теодор Матчак. Газета мала на меті передусім пропагувати необхідність боротьби української молоді за власні високі школи⁵. "Метеор" друкував передові статті ідеологічного змісту, вірші та дописи з життя окремих гуртків ОВКУГ. Всього вийшло чотири номери. Газета друкувалася у друкарні А. Андрейчина літографічним способом.

² Крук-Мазепинець Ю. Р. Дурні діти.— Відень-Берлін, 1926.— С. 61.

³ Юліан Редько (1905–1993): Статті. Спогади. Матеріали / Упоряд. Т. Кульчицька; Наук. ред. О. Луцький; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника.— Львів, 2006.— С. 128-130.

⁴ Редько Ю. Студентське підпілля // Літопис Червоної Калини.— 1992.— Чис. 6-7 (12-13).— С. 25-26.

⁵ Кульчицький М. Юліан Редько — редактор молодіжної нелегальної газети "Метеор" (1924–1925) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: Зб. наук. пр.— Львів, 2004.— Вип. 12.— С. 187.

Розповсюджували газету також нелегально серед довірених осіб учнівської та студентської молоді. Окремі примірники розвозили також різним галицьким гімназіям. Під час однієї з таких акцій поліція заарештувала студента, який перевозив поїздом останній тираж газети. За кілька днів було затримано й Ю. Редька. Безперервні допити не дали результату — затримані все заперечували, а прямих доказів проти них не було, оскільки всі компрометуючі матеріали вони встигли знищити ще до арешту. Згодом був суд, який зняв усі звинувачення. (За цим судовим процесом стежила вся українська громадськість Львова, зокрема докладно висвітлювала газета “Діло”^{*}. Його з документальною точністю описав Зиновій Книш у контексті діяльності УВО)⁶.

Та все ж півроку Ю. Редько змушений був провести в тюрмі на вул. Баторого (тепер — князя Романа), спершу в камері з карними злочинцями, а після кількох акцій протесту у формі голодувань його було переведено до камери політичних підсудних. Тут він познайомився з полковником УСС Андрієм Мельником.

Саме тут, у тюрмі, виникла ідея викласти на папері всі пережиті події. Так з’явилася повість під назвою “Дурні діти: Хроніка наших днів”. На звороті титульного аркуша зазначено: “Політичним в’язням, Товаришам із польської тюрми Баторія у Львові, з якими разом пережив я там жахливий день 16 вересня 1925 р., на спомин цю книжечку присвячую.— Автор!”

Чому автор обрав саме таку назву для свого твору?

Повість “Дурні діти” — це хроніка боротьби української молоді у 20-ті роки минулого століття за право мати свої високі школи.

Головний герой, Ігор, щойно закінчивши гімназію, доходить висновку, що сучасна школа дуже мало дає українській дитині: “...натовкмачували голову різними класичними мудрощами, кормили мертвеччиною, наука основувалася на “викуттю” задля доброї оцінки, а потім забувалося все...”⁷, але головне — вона не дає національного виховання, навпаки, польська школа має чітке завдання денационалізувати українську молодь. Він бачив, яку велику роль у житті народу може відіграти середньошкільна молодь. Ігор, разом з товаришами-одномудцями, вирішує організувати таємні гуртки учнівської молоді. На них обговорювали актуальні проблеми, планували роботу гуртків. На засіданнях читали доповіді з соціології, історії, культури, економіки, релігії, а також читали історичні оповідання з періоду визвольної боротьби рідного краю.

^{*} З судової салі. Ученики перед карним судом // Діло.— 1926.— 27 січ.

⁶ *Книш* З. На повні вітрила! (Українська військова організація в 1924–1926 роках).— Торонто: Срібна сурма, 1970.— С. 123-124.

⁷ *Крук-Мазетинець* Ю. Р. Дурні діти.— Відень-Берлін, 1926.— С. 35.

Після матури Ігор, за прикладом старших товаришів, зокрема Павла, який був для нього взірцем, вирішує вступити в таємний український університет: “Я запишуся на нього, бо не можу інакше зробити. Записатися на польську “всехніцу”, свідомо стати в ряди зрадників — це перевищує мої сили. . . Для мене лиш один шлях. Він веде на цей страшний, ненависний, бандитський, комічний, нещасний, забутий Богом, гонений людьми — Український Університет у Львові”⁸. Але тут несподівано на перешкоді стає рідний батько — о. Збродович, який не бачить перспективи в таємному університеті, вважаючи його існування тимчасовим явищем, забавами молоді. Бажаючи кращої долі для свого сина, він радить йому вступати до “справжнього”, державного (польського) університету, вивчитися на медика або інженера, одружитися й забезпечити собі спокійне майбутнє. Проте Ігор наполегливо відстоює свою позицію.

— Так ти таки хочеш іти на той твій дурацький університет? . . . А є ще у вас більше таких дураків? Хто ще записується?

— Всі мої товариші. На польський університет не йде ніхто.

— Дурні діти. . .”⁹.

Між батьком і сином виникає гостра суперечка, і врешті, заручившись підтримкою матері, Ігор дістає батьківське благословення на навчання в таємному університеті.

Ігор приїздить до Львова і подає документи на медичний факультет.

Усе життя студентів зосереджувалося в “Академічному домі”. Саме тут визначали, які будуть лекції і де їх проводитимуть, тут відбувалися різні наради, збори, з’їзди. Поступово Ігор з головою поринув у студентське життя, особисті інтереси відійшли на другий план. Хоча зовсім скоро вияснилося, що це студентське середовище, як і кожне інше, є соціально різнобарвним, тут також існували три головні верстви: багатий клас, середняки та пролетаріат. І виявилось, що не всі студенти ідейно налаштовані. Діти багатих батьків відвідували український університет лише задля розваги, аби було чим похизуватися в товаристві, а проблеми студентського життя їх зовсім не цікавили. Принагідно слід зазначити, що тих людей, які записувалися на польський університет, в українському суспільстві зневажали, їх називали “хрунями” (хрунь — первісно назва свині, так патріоти називали продажних людей, що для особистої вигоди позбувалися національної честі). Відповідно, молодь була поділена на ідеологічні групи інтересів. Найбільшими були два табори — комуністи й націоналісти. Ігор толерантно ставився до кожного, поважаючи його ідейні переконання, та водночас твердо стояв на засаді “перше нація, потім людство”.

⁸ Крук-Мазепинець Ю. Р. Дурні діти.— Відень-Берлін, 1926.— С. 40-41.

⁹ Там само.— С. 44.

Ігор з подвійною енергією поринув у роботу, що її розпочав ще в гімназії. Згодом підпільна діяльність поширилася на всю Галичину й Волинь. Ігорів гурток став нелегально видавати часопис під назвою “Фенікс”.

Вся ця бурхлива підпільна діяльність відбувалася під постійний акомпанемент репресій з боку польської поліції. Безперервні наскоки, обшуки, підозри...

Згодом до Ігоря приєдналася його старша сестра Наталя. Вона щойно пережила тяжку драму — в польській тюрмі загинув її коханий, сотник УСС Павло Черчак. Наталя вирішує присвятити життя боротьбі за незалежність рідного краю. Приїжджає до Львова і записується на тайний університет. Працює зв’язковою в українських підпільників.

...Поволі університет почав занепадати. Студенти зневірювалися і все частіше стали переходити до державних навчальних закладів. Настав час канікул, після яких велика частина студентів вже не повернулася на навчання. Професори теж відмовлялися від своїх кафедр. Активізувалися комуністи, які, ведучи агресивну пропаганду, перетягали на свій бік морально нестійких українців. Існування університету підтримувалося виключно на ентузіазмі окремих ідейно налаштованих студентів, таких, як Ігор.

На канікули Ігор поїхав додому, до рідного села. І тут його несподівано заарештовує поліція за підозрою в причетності до видавання забороненої літератури (напередодні взяли його товариша і співвидавця “Фенікса” Теренка). Ігоря забрали до Львова й помістили у будинку поліцейного арешту на вул. Яховича. Після кількох допитів, на яких Ігор усе заперечував і ні до чого не признавався, його переведено до судової тюрми на вул. Баторого. Через півроку Ігореві та Теренкові було висунуто акт обвинувачення. Відбувся суд, який їх виправдав за відсутністю доказів. Вийшовши на волю, Ігор ще більше укріплюється у власних переконаннях і рішуче налаштовується на подальшу боротьбу. “Кров Павла й інших героїв, — звертається він до сестри, — буде засівом, з якого виросте новий люд, а я всі свої зусилля покладу на дальшу працю й на виховання нових громадян, громадян-революціонерів!”

Читаючи повість “Дурні діти”, одразу помітно, що вона наскрізь просякнута автобіографічними мотивами. Головний герой, Ігор Збродович, — це автор повісті Ю. Редько, назва села Стернів явно перегукується з назвою рідного села автора — Дернів, газету “Метеор” у повісті названо “Феніксом”, а полковник Андрій Мельник, Зиблицевич, Зелений та ін. в’язні польської тюрми виступають у повісті під власними іменами, зокрема відомий комуніст Нафталі Ботвін, що тоді одержав вирок смерті, начальник політичної поліції Кайдан; всі реалії тюремного

життя автор мав змогу відчутти на собі. Професори Українського університету, які ведуть заняття в конспіративних умовах, виступають під прибраними іменами: Мулич — професор Володимир Кузьмович; Равлицький — доктор Мар'ян Панчишин, професор і ректор Українського таємного університету у Львові.

Після звільнення з тюрми Ю. Редько перечитував написані матеріали своїм батькам. Мати переповідала сусідам Перфецьким, яких дуже зацікавили та зворушили пережиті спомини молодого автора, і вони передали твір своєму родичеві Романові Перфецькому¹⁰, що належав до близьких співробітників президента ЗУНР Є. Петрушевича. Таким чином у 1926 р. книжка вийшла друком у Берліні в органі ЗУНР “Український прапор”. Псевдонім автора Ю. Р. Крук-Мазепинець, під яким вийшла повість, утворений від його ініціалів та на згадку про Український Пласт: гімназист Юліан Редько належав до гуртка під назвою “Крук” XI пластового полку ім. Івана Мазепи.

Книжка одразу ж потрапила до реєстру найсуворіше забороненої антидержавної літератури і була зафіксована у спеціальному виданні “Monitor Polski”. Згодом цей список був оприлюднений Товариством “Просвіта” під назвою “Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків”. У ньому було зазначено: “Передержування сконфіскованих чи заборонених книжок та друків у публичних бібліотеках і випозичальнях є законом заборонене. Коли влада ствердить, що в публичній бібліотеці чи випозичальні книжок якогось товариства наводиться сконфіскована або заборонена книжка чи друк, дотичне товариство за цю провину може бути розв’язане на основі § 24 і 25 закону про товариства, а крім цього винуватники можуть бути потягнені ще окремо до карної відповідальности”¹¹. Як пізніше згадував Ю. Редько, “...до самого розвалу Польщі наді мною висів дамоклів меч розкриття авторства “Дурних дітей” ...”. (Збережений в особистій бібліотеці автора примірник “замаскований” під обкладинкою від дослідження Петра Коструби “Слово про Ігорів похід”). Водночас серед патріотично налаштованої української молоді повість Ю. Редька була надзвичайно

¹⁰ Перфецький Роман (1880–1944) — політичний і громадський діяч, адвокат і нотар, організатор Бібреччини. 1913–1914 — посол до галицького сейму, під час Першої світової війни — співробітник СБУ у таборі українських полонених у Вецлярі; 1918–1919 — член Української Національної Ради, заступник держ. секретаря внутрішніх справ ЗУНР; голова делегації Укр. Нац. Ради у Львові у 1920 р., пізніше член еміграційного уряду ЗУНР і голова Західно-українського Товариства Ліги Націй // *Енциклопедія Українознавства* / НТШ у Львові; Гол. ред. *В. Кубійович*. — Львів, 1996. — Т. 6. — С. 2021. — Перевид. в Україні.

¹¹ *Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків в Польщі: Порадник для бібліотек / Зібрав і уложив С. Магальяс*. — Львів: Накл. Т-ва “Просвіта”, 1932. — (Видання Т-ва “Просвіта” у Львові; Ч. 783).

популярною впродовж багатьох років, аж до кінця 30-х. Про це свідчать спомини проф. Л. М. Коць-Григорчук: "... підпільні черги на заборонену польською владою книжку "Дурні діти" діяли цілодобово: їх позичали на "до обіду", на "після обіду", "на ніч". Цей твір став обов'язковою лектурою в молодіжних товариствах, а подекуди — і в приватних школах Галичини"¹². Через багато років відомий мовознавець Олекса Горбач напише Ю. Редькові: "Вашу книжку поручувано читати з рамени нашої підпільної "п'ятки"* (очевидно, я не знав, що автор "Дурних дітей" є Ви)"¹³. Ще пізніше, вже в роки німецької окупації, пражьке видання "Дурних дітей" позичав своїм учням сільський учитель Фльорків з Тернополя, про що теж є згадка.

Протягом жовтня-листопада 1926 р. з'являються одразу чотири рецензії (три з них — за кордоном).

У першій рецензії відомий літературознавець-критик Остап Грицай пише, що в Галичині гостро відчувається брак ідейних провідників масштабу Євгена Петрушевича, а також агітаційної літератури, яка мала б виховувати таких провідників та закликала б до боротьби українського народу за незалежність. Тому він вітає появу повісті Ю. Р. Крука-Мазепинця. Аналізуючи твір, О. Грицай підкреслює, що, попри ліричні відступи, він є не просто письменницькою спробою пера молодого автора, а передусім — правдивим малюнком жорстокої дійсності**.

За кілька днів, 15 жовтня, у паризькому прорадянському "Українському Слові" з'являється стаття Омеляна Савчина, яка починається такими словами: "В нашій українській літературі залунав врешті голос революційного протесту в формі малюнків з життя нашої дійсності". "Дурні діти" появилися незвичайно на часі, — каже О. Савчин. — Прочитати цю "хроніку" повинен кожний свідомий громадянин"***.

Велика оригінальна рецензія Юрія Горовенка під назвою "Про славу патріотичну повість "Дурні діти" була написана спеціально для Пітсбурзького (США) "Народного слова" і поміщена в цьому часописі в трьох числах (за 21 і 28 жовтня та 4 листопада) 1926 р. "Нарешті!

¹² Коць-Григорчук Л. М. Грані таланту // Юліан Редько (1905–1993): Статті. Спогади. Матеріали / Упоряд. Т. Кульчицька; Наук. ред. О. Луцький; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника.— Львів, 2006.— С. 381.

* Йдеться про молодіжні гуртки ОУН, що діяли серед гімназійної молоді.— Прим. ред.

¹³ О. Горбач — Ю. Редькові // Життя — не просто існування: Листування Олекси Горбача (1956–1996) / НАН України. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича; Редкол.: А.-Г. Горбач, У. Єдлінська, М. Чікало.— Львів, 2003.— С. 741.

** Грицай О. Цікава книжка: [Рецензія] // Свобода (Джерзі Сіті, США).— 1926.— Ч. 236.— 11 жовт.

*** Савчин Омелян. "Дурні діти": [Рецензія] // Українське Слово (Париж).— 1926.— 15 жовт.

Нарешті вийшла книжка, якої давно вже бажала наша душа, а яка чогось так довго забарилась”, — так радісно автор вітає появу твору Ю. Редька: “... Сторінки повісти Крука-Мазепинця належать безумовно до найкращих творів, які нам дало наше українське письменство”. І далі: “Майже не маємо споминів про ляхські звірства з тих часів. А їх треба би конче і писати, і видавати”. Рецензент вважав, що повість “нового а многонадійного автора” неодмінно займе важливе місце в українській літературі й історії. “Написана вона незвичайно живо і з великим письменницьким талантом... Богато ми можемо навчитись з тої гарної повісти... научаться старші, бо спізнають, що наша нація не є ще так нікчемна, коли може видати таких героїв, як ті, що у ній виступають; але научаться і молодші, бо переконуються, що хочачи мати взір правдивих борців за волю не потребуємо доперва сягати аж в час Хмельницького або Мазепи, бо власне за наших часів такі герої жили, боролись і гинули геройською, мученицькою смертю... А тоді молодіж наша захоче бути не тими “розумними дітьми”, що то глядять лише за карєрою та наживою хоч би із пониженням власної національної гідности — але радше тими “дурними дітьми”, що не бажають дібр земних даних рукою ворога, але з пожертвуванням свого особистого щастя боряться за щастя свого рідного народа”. Він вважає важливим моментом повісті те, що деякі її персонажі, зокрема полковник А. Мельник, виступають тут під власними іменами — це є підтвердженням документалізму повісті. У своїй статті Ю. Горовенко закликає також до придбання книжки через пошту, надсилаючи гроші на адресу видавництва “Український прапор”. (Вартість книжки, разом з передплатою “Українського прапора”, становила тоді 1 долар), а також, по можливості, передавати її заокеанській громаді. “Я переконаний, що повість Крука-Мазепинця “Дурні діти” сповнить вповні свою велику місію і розбудить наново наш народ до активної боротьби. Та повість повинна і наших земляків в Америці також наново розбурхати, запалити їх серця патріотичним вогнем та викликати у них наново почуття обовязку: помагати Рідному Краєви у боротьбі з ворогами!” — такими словами закінчує свою рецензію Юрій Горовенко*.

Наступна рецензія опублікована у львівському прокомуністичному часописі “Культура” (листоп., 1926 р.), у розділі “Бібліографія”, підписана псевдонімом “Тихон”. Цей невідомий автор також акцентує на тому, що повість є документом часу. Водночас “Тихон” критикує автора повісті за його світоглядні позиції: “... націоналізм Мазепинця є трохи особливого гатунку. Це безнадійна мішанина українського шовінізму та старих традицій попівського народолобства з післявоєнним активізмом та деякими

* *Горовенко Юрій*. Про славу, патріотичну повість “Дурні діти”: Оригінальна стаття, написана спеціально для “Народного Слова”: [Рецензія] // Народне слово (Пітсбург, США).— 1926.— 21 жовт.; 28 жовт.; 4 листоп.

симпатіями до комунізму... з другого боку в Мазепинця є також деякі безсумнівні симпатії до соціалізму та сумніви що до єдиноспасаємості буржуазної “національної політики”*. В основному ж автор рецензії полемізує з О. Савчиним з паризького “Українського Слова”.

Маємо ще одну рецензію Остапа Грицай, цього разу — на празьке видання “Дурних дітей” (вид-во “Пробоем”, 1941). Оpubлікована у 3-му числі часопису “Пробоем” за 1942 р. Рецензент хвалить автора повісті за мистецьки продуманий і дорогоцінний документ епохи, але критикує за те, що в ній начебто замало представлено внутрішньої боротьби в середовищі українського селянства: “... саме їх змальована було б надало цілості глибшого тла”. А завершує свою статтю О. Грицай словами: “... Такі твори, як оцей твір Крука-Мазепинця, прокладають шлях до тієї великої, репрезентативної повісті про нашу Голгофту за польського володіння”**, яка ще повинна бути написана.

Загалом повість “Дурні діти” витримала чотири перевидання: 1932 р. в Едмонтоні, 1941 р. в Празі, 1955 та 1956 р. у Нью-Йорку. Це свідчить про надзвичайну її популярність. Слід зазначити, що в Україні повість “Дурні діти” опублікована не була. На початку 1990-х рр. автор, разом із повістю “Дороги і бездоріжжя”, передав її видавництву “Каменярь”¹⁴, проте до сьогодні вона так і не вийшла***.

АВТОБІОГРАФІЧНА ПОВІСТЬ ЮЛІАНА РЕДЬКА “ДУРНІ ДІТИ” (1926) ЯК ДОКУМЕНТ ЧАСУ

Маркіян Кульчицький

*головний бібліотекар відділу наукового редагування та видавничої справи
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Висвітлено передісторію видання: діяльність Українського таємного університету у Львові в останній рік його існування, переслідування польською владою, відвідування конспіративних університетських занять, видання газети “Метеор”. Простежено автобіографічні мотиви повісті, відображення реальних подій того часу. Проаналізовано вихід книжки у видавництві ЗУНРу “Український прапор” (Відень-Берлін), рецензії у тогочасній пресі, спогади сучасників, перевидання в українських емігрантських колах Едмонтона, Праги, Нью-Йорка.

Ключові слова: Український таємний університет, вища освіта в Україні, повість “Дурні діти”, Ю. Редько, Крук-Мазепинець.

* Тихон. [Рецензія] // Культура (Львів).— 1926.— Чис. 11.— Листопад.— С. 43-45.

** Грицай О. [Рецензія] // Пробоем.— 1942.— Чис. 3.— С. 188-190.

¹⁴ Кульчицький М. Послідовний і чесний // Дзвін.— 2005.— № 5-6.— Трав.-черв.— С. 101.

*** У 2005 р. уривок з цієї повісті було надруковано у збірнику “Світанок над Бугом: Із літературної скарбниці Кам’яниччини”.

**AUTOBIOGRAPHICAL NOVEL *STUPID CHILDREN* (1926)
BY YULIAN RED'KO AS A DOCUMENT OF THE TIME**

Markian Kul'chyts'kyi

*Chief Librarian, Scientific Editing and Publishing Dept.,
L'viv Stefanyk Scientific Library, National Academy of Sciences of Ukraine*

Prehistory of the publication is described: Ukrainian secret University in L'viv in its last year of existence, persecution by Polish authorities, attendance of conspiratorial University lectures, *Meteor* newspaper publishing. Autobiographical motifs of the novel, reflection of that time real events are tracked. Novel publishing in *Ukrains'kyi Prapor* Publishing House in Vienna-Berlin, critical reviews in the press, memoirs of contemporaries, republishing of the novel in Ukrainian emigré spheres of Edmonton, Prague and New York are analyzed.

Keywords: Ukrainian secret University in L'viv, higher education in Ukraine, *Stupid children*, Yulian Red'ko, Kruk-Mazepynets'.

**АВТОБИОГРАФИЧЕСКАЯ ПОВЕСТЬ ЮЛИАНА РЕДЬКО
“ДУРНІ ДІТИ” (1926) КАК ДОКУМЕНТ ВРЕМЕНИ**

Маркиян Кульчицкий

*главный библиотекарь отдела научного редактирования и издательского дела
ЛНБ им. В. Стефаника НАН Украины*

Освещена предистория издания: последний год деятельности Украинского тайного университета во Львове, преследования польской власти, посещение конспиративных университетских занятий, выпуск газеты “Метеор”. Прослежены автобиографические мотивы повести, отражение реальных событий того времени. Проанализирован выход книги в издательстве ЗУНР “Український прапор” (Вена-Берлин), рецензии в прессе того времени, воспоминания современников, переиздания в украинских эмиграционных кругах Эдмонта, Праги, Нью-Йорка.

Ключевые слова: Украинский тайный университет, высшее образование в Украине, повесть “Дурні діти”, Ю. Редько, Крук-Мазепинец.